

*Асистент мр Драган Благоић*¹

Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

ПРИМЕНА И ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ МАЛОЛЕТНИЧКОГ ЗАТВОРА

Аутор у раду говори о правилима одмеравања казне малолетничког затвора уопште, а потом посебно образлаже критеријуме за одмеравање у националном малолетничком кривичном праву. У даљем тексту рада анализирају се поједине одредбе Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица које се односе на примену општих правила о одмеравању казне затвора, као и различите околности и посебна својства малолетника. Пре свега, приликом одмеравања казне малолетничког затвора, посебно имајући у виду правну природу ове казне, прописују се још две околности које се односе на степен зрелости малолетника и време које је потребно за његово васпитавање и стручно оспособљавање. Наиме, може се уочити да се код одмеравања казне малолетничког затвора, за разлику од одмеравања казне пунолетним учиниоцима, разликују посебне околности везане за личност малолетника и одређени временски интервал који је потребан да се малолетник васпита и стручно оспособи.

Сходно томе, у раду се, с обзиром на сложеност и бројност наведених околности, указује на особености поступка одмеравања и у којој мери се оне поштују и примењују од стране судија и истовремено се образложу појединачне олакшавајуће и отежавајуће околности.

Кључне речи: Казна малолетничког затвора; Правила одмеравања; Олакшавајуће и отежавајуће околности.

1. УВОД

У савременом кривичном законодавству, малолетничко кривично право све више представља посебну и аутономну целину и као такво је засновано на појединим специфичностима, које се, пре свега, односе

¹ Драган Благоић, *dragan.blagic@pr.ac.rs*.

на личност, узраст и кривичноправни положај малолетника. Посебно место у малолетничком кривичном праву заузима прописивање и изрицање кривичних санкција према малолетним лицима. Регулисање многих кривичноправних питања доводи на овај начин до различитог приступа према малолетним лицима у малолетничком кривичном законодавству, истовремено поштујући њихов правилан развој личности.²

Специфичности које се односе на личност малолетних лица и другачији друштвени приступ према њима захтевају посебан кривичноправни положај малолетника. Скоро да нема државе која предвиђа јединствен кривичноправни систем за пунолетна и малолетна лица. У многим кривичноправним законодавствима малолетницима је одређена одговарајућа старосна категорија и према њима се примењују посебне кривичне санкције. У том смислу, можемо рећи да кривичноправни положај малолетника обухвата више основних елемената који се најпре односе на кривичну одговорност, питање надлежног органа за вођење посебног поступка и примену засебне кривичне санкције.³

Казна малолетничког затвора у нашем праву представља једину казну која се може изрећи малолетном учиноцу кривичног дела. Као таква, она јесте самостална и специфична, с обзиром на своје карактеристике, сврху и циљеве које треба да оствари. Садржајно гледано, малолетнички затвор јесте једна принудна мера лишавања слободе кретања на одређено време, која има свој репресивни и пунитивни карактер.⁴

Као један облик казне лишења слободе, малолетнички затвор је законски одређен у чл. 28 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗОМУКД), који се може изрећи старијем малолетнику, који је учинио кривично дело, за које је законом прописана казна затвора тежа од пет година, ако због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру. Такође су законом прописани услови за изрицање и одмеравање казне малолетничког затвора уз могућност условног отпуста. Сложеност правне природе казне малолетничког затвора указује на чињеницу да се она изриче у одређеном трајању, с

² К. Laubenthal, Н. Baier, N. Nestler, *Jugendstrafrecht*, 2 Auflage, Würzburg 2010, 1.

³ Тако, проф. Перић сматра да се у периоду који је претходио стварању нових школа, *положај (статус)* најчешће сводио на блаже кажњавање, тј. на посебна правила о извршењу казне. Вид. О. Перић, *Кривичноправни положај малолетника са посебним освртом на југословенско и француско право*, Београд 1975, 14–17.

⁴ Колико год хтели да говоримо о васпитном утицају и хуманизацији казне малолетничког затвора, тешко је негирати њен пунитивни карактер и ретрибутивну компоненту. То је у суштини ипак казна затвора са посебним својствима, при чему се приликом њеног одмеравања, поред осталог, полази и од тежине кривичног дела и степена кривице. Вид. О. Перић, *Малолетнички затвор*, Београд 1979, 15.

обзиром на то да је законом само одређен општи минимум и општи максимум трајања лишења слободе (чл. 29 ЗОМУКД). Поводом тога, општи минимум казне малолетничког затвора износи шест месеци, при чему се сматра да се у оквиру овог законског минимума може постићи правилно и ефективно преваспитавање осуђеног лица, што је складу са сврхом прописивања ове казне.⁵

Концепција у нашој законској регулативи, према којој је казна малолетничког затвора овако постављена, одговара васпитним циљевима према којима се и одређује њена сврха. Одређивање правне природе ове казне у суштини се односи на чињеницу да је то квалитативно другачија казна која се састоји у лишавању слободе кретања малолетника, где се уз примену разноврсних заводских третмана помоћи и подршке утиче на правилно сазревање младих.

Стога, може се прихватити став да се малолетнички затвор налази негде између васпитних мера и казне затвора уопште и да из тих разлога представља самосталну другачију кривичну санкцију. Једном речју, и поред различитог поимања о правној природи, углавном се говори о казни која није ни васпитна мера у правом смислу речи, а такође ни класична казна затвора намењена пунолетним учиниоцима.⁶

Концепција кажњавања малолетника у нашем кривичном законодавству резултат је постојања и развоја посебног кривичноправног положаја малолетника. Из тих разлога, посебан кривичноправни положај малолетника разликује се у односу на пунолетна лица и по питању кажњавања, па сходно томе, малолетна лица се кажњавају само у изузетним ситуацијама посебном казном малолетничког затвора. Наиме, кажњавање малолетника је изузетна *мера* не само у нашем малолетничком кривичном праву, него је то наглашено и у већини страних кривичних законодавстава, с тим да је у нашем законодавству изричито наведено одредбом чл. 9, ст. 3 ЗОМУКД.⁷

⁵ Доношењем ЗОМУКД дошло је до измена у погледу трајања општег минимума казне малолетничког затвора. Раније законско решење (чл. 78 Кривичног закона Југославије) предвиђало је да малолетнички затвор не може бити краћи од једне, ни дужи од десет година.

⁶ Вид.: Љ. Радуловић, *Малолетничко кривично право*, Београд 2010, 149; Н. Милошевић, „Малолетнички затвор“, *Југословенска ревија за криминологију и кривично право* 3/2000, 72.

⁷ Старијим малолетницима могу се изрећи васпитне мере, а *изузетно* се може изрећи казна малолетничког затвора (чл. 9, ст. 3 ЗОМУКД). Изузетност у кажњавању, дакле, односи се на посебну старосну категорију малолетних лица којима се ова казна може изрећи, а у питању су старији малолетници узраста од 16 до 18 година.

2. ОДМЕРАВАЊЕ КАЗНЕ МАЛОЛЕТНИЧКОГ ЗАТВОРА

Изрицање казне малолетничког затвора у основи значи конкретну примену казне према старијем малолетнику за учињено кривично дело. У теорији кривичног права, по питању услова за изрицање казне који су законом предвиђени постоје различита гледишта, јер су услове изрицања казне пратиле многобројне реформе у кривичном законодавству. Имајућу у виду временску повезаност многих законских решења о бројним условима изрицања казне малолетничког затвора, наилазимо на различита схватања о њиховој систематизацији. Тако је преовладало гледиште да се законски услови за изрицање казне малолетничког затвора могу сврстати у *објективне*, *субјективне* и *криминалнополитичке*. У *објективне услове* спадала би прописана казна затвора до пет година, старосна граница учиниоца, док се у *субјективне услове* убрајају све околности у вези са високим степеном кривичне одговорности учиниоца. *Криминалнополитички услови* односе се на постојање тешких последица дела и на то да због постојања високог степена кривичне одговорности не би било оправдано изрећи васпитну меру.⁸

Уопштено посматрајући, услови изрицања из наведене одредбе чл. 28 ЗОМУКД могу се поделити на три *обавезна*: да се ради о старијем малолетнику, да постоји његова кривица и да је учињено кривично дело за које је прописана казна затвора тежа од пет година. Такође, морају се узети у обзир и *три околности да због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру*. Наведене околности суд мора ценити у сваком конкретном случају приликом изрицања казне малолетничког затвора, јер је кажњавање малолетника факултативно одређено и представља крајњу меру којој се прибегава. Сви наведени услови морају се кумулативно испунити да би дошло до примене казне малолетничког затвора, па је неопходно навести да су наведени услови такве природе да без њиховог постојања не би било уопште могуће говорити о примени ове казне.⁹

Одмеравање казне уопште је институт који у савременом кривичном законодавству подразумева одређивање врсте и висине казне, која се изриче учиниоцу за извршено кривично дело. Прописивање казне је утврђивање граница кажњавања сагласно начелу кривице, где се приликом одмеравања казне узимају у обзир све околности како би се учиниоцу изрекла казна која по врсти и тежини одговара тежини учињеног кривичног дела. Различите околности и посебна својства извршиоца често захтевају различито санкционисање једног истог кривичног дела

⁸ Љ. Лазаревић, *Положај младих пунолетника у кривичном праву*, Београд 1963, 254.

⁹ З. Стојановић, *Кривично право – општи део*, Београд 2010, 355.

и тако се правилним избором кривичне санкције долази до основног облика кривичноправне принуде којим се најбоље остварује сврха казне. Између осталог, најзначајнија делатност суда јесте управо избор и одмеравање кривичне санкције чиме се, с једне стране, окончава кривични поступак, док се, с друге стране, остварује заштитна функција кривичног права.¹⁰

Разматрајући уопштено о правилима одмеравања ове казне, можемо рећи да у оквиру њиховог постојања разликујемо општа и посебна правила која садрже две групе околности које суд цени у сваком појединачном случају. Општа правила о одмеравању казне малолетничког затвора прописана су у чл. 30 ЗОМУКД, а систематизована¹¹ су тако да се као основно правило узима прописани општи законски минимум и максимум ове казне, односно укупно временско трајање за које се казна може изрећи. Ова казна се може изрећи у распону од шест месеци до пет година, а само изузетно се може изрећи и у трајању до десет година.

Следећа околност у току поступка одмеравања ове казне односи се на сврху малолетничког затвора, која се састоји у вршењу појачаног надзора и пружању помоћи у виду васпитања, стручног оспособљавања и другим видовима и мерама заштите личности малолетника, при чему се не умањује значај генерално-превентивног дејства казне. У погледу чињенице да се у обзир узимају *све околности које утичу на висину казне*, законодавац истовремено упућује на оне околности које се тичу правила о општем одмеравању казне према пунолетним учиниоцима из чл. 54 Кривичног законика. У суштини, говори се о свим општим околностима које суд узима у обзир приликом одмеравања казне садржане у поменутој одредби и односи се најпре на олакшавајуће и отежавајуће околности предвиђене законом.

Поред наведених околности које су законом предвиђене, приликом одмеравања казне малолетничког затвора, посебно имајући у виду правну природу ове казне, прописују се још две околности које се односе на *степен зрелости малолетника и време које је потребно за његово васпитавање и стручно оспособљавање*. Наиме, може се уочити да се код одмеравања казне малолетничког затвора за разлику од одмеравања

¹⁰ Утврђивање врсте и висине казне у нашем правном систему у првом реду врше судови, па се зато и тако зове – судско одмеравање, поред законског, које врши законодавац приликом прописивања кривичних дела према усвојеном систему релативно одређених казни. Приликом прописивања казне за поједина кривична дела, распон посебног минимума и посебног максимума веома је широк и тако се оставља суду да процени у оквиру законом прописане казне, што доводи до тога да само судско одмеравање казне представља *право одмеравање казне*. Више о томе, вид. З. Стојановић, 279.

¹¹ С. Соковић, С. Бејатовић, *Малолетничко кривично право*, Београд 2010, 90.

казне пунолетним учиниоцима, разликују посебне околности везане за личност малолетника и одређени временски интервал који је потребан да се малолетник васпита и стручно оспособи, тј. усаврши. Другим речима, захтева се од стране суда да мора узети у обзир испуњеност ових околности у конкретном случају, где се степен зрелости може утврђивати од стране судије, али се углавном утврђује од стране вештака одређених специјалности (психијатара и психолога), па се касније врши поступак одмеравања ове казне.¹²

Приликом одлучивања о висини казне малолетничког затвора, појављује се још једна околност, која се односи на време потребно за васпитавање и његово стручно оспособљавање. Дакле, оставља се судији на процену у сваком појединачном случају да утврди према свом уверењу колико је времена потребно за остваривање циљева ове казне, мислећи пре свега на њен васпитно-образовни утицај. На основу наведених посебних околности (зрелост малолетника и потребно време за васпитавање), која су карактеристична само за ову казну, још једном можемо увидети другачији значај и правну природу казне малолетничког затвора, јер указују не само на карактер ове казне, већ утичу и на висину изречене казне.¹³

При одмеравању казне малолетничког затвора, законодавац прописује у чл. 30, ст. 2 ЗОМУКД да суд не може изрећи казну малолетничког затвора у трајању дужем од прописане највише казне затвора за конкретно кривично дело. То даље значи да суд није везан прописаним посебним максимумом казне затвора за учињено кривично дело, већ казну мора одмерити у границама које законска одредба налаже. Такође, суд није везан за најмању прописану меру те казне, где се малолетнички затвор може изрећи и испод прописаног посебном минимуму конкретног кривичног дела.

При одмеравању казне малолетничког затвора постоји још једно правило које је карактеристично само за кажњавање малолетника. Ради се о правилу ублажавања казне које се у току поступка одмеравања разликује у односу на примену према пунолетним лицима. Могућност примене законских могућности ублажавања, поштравања казне није могуће приликом одмеравања ове казне. Разлог примене овог правила јесте казнена политика законодавца, која је, када су у питању малолетници, ужа и одређенија. Законодавац је јасно прописао општи минимум и општи максимум казне малолетничког затвора у коме суд мора да се креће приликом њеног одмеравања и изрицања, без могућности приме-

¹² Д. Дракић, *О кривичној одговорности малолетника*, Нови Сад 2010, 51–52.

¹³ Љ. Радуловић, 155.

не општих правила о ублажавању или поштравању казне која се односе на пунолетна лица.¹⁴

Наведена правила, како општа тако и посебна, указују на истакнуту важност у току поступка одмеравања, што нас даље упућује да их појединачно образложимо и разрадим у раду. С обзиром на сложеност и бројност наведених околности, указаћемо на особености поступка одмеравања и у којој мери се оне поштују и примењују од стране судија и истовремено удовољимо потребама које изискују пажљивије сагледавање нашег предметног питања.

3. ОЛАКШАВАЈУЋЕ И ОТЕЖАВАЈУЋЕ ОКОЛНОСТИ

Општа правила о одмеравању казне малолетничког затвора односе се на све оне околности које утичу на висину казне, најпре у оквиру њеног општег минимума и општег максимума, као и у границама прописане казне за извршено кривично дело. Примена олакшавајућих и отежавајућих околности, поред посебних, доводи до тога да се малолетном учиниоцу приликом одмеравања узму у обзир све околности које могу утицати да казна буде нижа или виша. Оне околности које утичу да се малолетном учиниоцу изрекне блажа казна у оквиру општег минимума и општег максимума малолетничког затвора називају се олакшавајућим, док се околности које утичу да се изрекне строжа казна сматрају отежавајућим.¹⁵

На основу чл. 30, ст. 1 ЗОМУКД, суд код одмеравања казне узима у обзир, тј. процењује сваку општу околност из чл. 54 КЗ која важи и за одмеравање казне затвора пунолетним учиниоцима. Предвиђене околности у чл. 54 КЗ могу бити различите природе и могу се односити на

¹⁴ Међутим, у теорији кривичног права наилазимо на дргачије мишљење које се односи на могућност постојања тзв. *посебног облика ублажавања казне малолетничког затвора*. Наиме, у случају да је извршено кривично дело где је посебни минимум прописане казне затвора најмање пет година, суд може изрећи нижу казну од прописане, тј. нижу од пет година, али ни у ком случају не може изрећи испод шест месеци, што је општи минимум казне малолетничког затвора. Вид. Љ. Лазаревић, М. Грубач, *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица*, Београд 2005, 78. Можемо рећи, с једне стране, да се тешко може у овој ситуацији говорити о посебном облику ублажавања малолетничког затвора, имајући у виду многе специфичности и сврху наведене казне, и с друге, да се извесна ограничења управо односе на примену општих правила о ублажавању казне малолетничког затвора. Наиме, овде се ради о ублажавању прописане казне затвора за конкретно кривично дело, јер ублажити казну малолетничког затвора значи да се може изрећи испод општег минимума од шест месеци, што није могуће и није дозвољено одредбама ЗОМУКД.

¹⁵ Н. Срзентић, А. Стајић, Љ. Лазаревић, *Кривично право – општи део*, Београд 1996, 374.

извршено кривично дело, што указује на то да се ради о објективном околностима, на супрот субјективним, које се односе на личност малолетног учиниоца кривичног дела. У нашем кривичном законодавству таксативно се набрајају све оне околности које суд мора узети у обзир, уз истовремено омогућавање да суд може узети у обзир и све друге околности које нису законом предвиђене, ако се сматра да су у конкретном случају од значаја за правилно одмеравање казне. На овај начин је, с једне стране, испоштовано начело законитости у смислу појединачног навођења околности, док, с друге стране, оставља слободу суду да прилагођава висину казне природи и тежини кривичног дела, као и личности малолетника.¹⁶

У оквир олакшавајућих и отежавајућих околности према општим правилима о одмеравању казне (чл. 54 КЗ) спадају околности које се односе на: а) степен кривице; б) побуде из којих је дело учињено; в) јачину угрожавања или повреде заштићеног добра; г) околности под којима је дело учињено; д) ранији живот учиниоца; њ) његове личне прилике; е) држање учиниоца после учињеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви, као и друге околности које се односе на личност учиниоца.¹⁷

Све наведене околности су оне које су најчешће, најтипичније и које објективно гледано имају највећи значај при одмеравању казне уопште и казне малолетничког затвора. У вези с тим, потребно је изложити колики и какав значај треба дати овим околностима при одмеравању казне малолетничког затвора, како би на крају била постигнута одговарајућа сврха кажњавања.

Прва од наведених околности односи се на утврђивање *степенa кривице малолетника* приликом извршеног кривичног дела. Неспорно је да се саставни елементи кривице могу степеновати у поступку одмеравања и тако утицати на висину казне малолетничког затвора. Међутим, у овом случају одмеравање ове околности доводи се у питање, јер се као један од услова за изрицање казне малолетничког затвора управо наводи тзв. *висок степен кривице*. Наиме, с обзиром на значај *степенa кривице као услова* за изрицање казне малолетничког затвора, истиче се да не постоји потреба да суд узима у обзир степен кривице два пута, тј. процењује као *услов за изрицање* и као *општу околност* за одмеравање казне малолетничког затвора. Довољно је да приликом извршења кривичног дела у конкретном случају утврди да ли постоје *услови за изрицање ове казне или неке васпитне мере*, а да потом узме у обзир све,

¹⁶ Б. Чејовић, *Кривично право – општи део*, Београд 2007, 553.

¹⁷ С. Соковић, С. Бејатовић, 91.

како посебне, тако и остале околности везане за малолетног учиниоца и само учињено кривично дело.¹⁸

Друга општа околност односи се на *побуде из којих је дело учињено*, која је карактеристична у првом реду за избор васпитне мере, а такође и приликом одмеравања казне малолетничког затвора. *Побуде или мотиви*, како се у теорији најчешће спомињу, из којих је малолетник учинио кривично дело, указују на његово унутрашње психичко стање, које је често разлог вршења кривичног дела. На основу побуда из којих је дело учињено може се сагледати личност малолетника и унутрашњи мотиви којим се руководио приликом доношења одлуке да изврши кривично дело. С обзиром на специфичности развојног пута личности малолетника, мотиви могу бити различите природе и садржаја и на тај начин одражавају његову моралну страну.¹⁹

Јачина угрожавања или повреде заштићеног добра је општа околност објективне природе која се приликом одмеравања казне узима у обзир да се процени у којој мери неко понашање може да угрози или повреди заштићено добро. И у овом случају се можемо питати да ли има места узети у обзир ову околност у поступку одмеравања казне малолетничког затвора. Како смо већ објашњавали *тежину кривичног дела код услова за изрицање ове казне* као постојање јачег интензитета угрожавања или повреде заштићеног добра, сматрамо да није потребно поново образлагати приликом одмеравања. Наиме, и са криминалнополитичког становишта, не би требало двоструко процењивати и вредновати исту околност, коју већ препознајемо кад услова за изрицање, тј. *тежине кривичног дела*. Чињеница је да ову околност код тежине кривичног дела треба довести у везу са последицом у ужем и ширем смислу, тј. као обележје бића кривичног дела и последице на заштитном објекту у конкретном случају. У судској пракси, поводом ове околности много више се даје значај приликом процене да ли се ради о тешком кривичном делу и у којој мери оно угрожава или повређује заштитно добро. С тим у вези, приликом процене, ове отежавајуће околности посебно се не образлажу у одлукама суда, јер то се већ чини приликом утврђивања услова за изрицање ове казне.²⁰

¹⁸ З. Стојановић, *Кривично право*, 354–355. Насупрот изнетом ставу, наилазимо на становиште да суд може два пута ценити *степен кривице*, најпре као услов за изрицање, а потом као околност за одмеравање казне. У првом случају, тј. као услов за изрицање, цени се у квалитативном, док се као околност за одмеравање цени у квантитативном смислу речи. Вид. Љ. Лазаревић, М. Грубач, 77.

¹⁹ Н. Милошевић, „Избор и одмеравање санкција према малолетницима“, *Правни живот* 9/2011, 779–780.

²⁰ Н. Милошевић, „Малолетнички затвор, законодавство и судска пракса“, *Правни живот* 9/2002, 565.

Околности под којима је дело учињено јесу околности које такође имају значајног утицаја на одмеравање малолетничког затвора. У првом реду, ради се о околностима које су у вези са кривичним делом и учиниоцем и зависно од тога да ли се односе на учиниоца или дело, могу се сврстати у субјективне и објективне околности. Ове околности могу бити веома различите и тешко да могу бити унапред одређене и да се могу набројати појединачно.²¹

Околности које се односе на личност малолетног учиниоца могу настати у току или пре извршења кривичног дела, односно да је дело извршено без размишљања и планирања, као и да је дело претходно било припремано у одређеном временском периоду. У склопу ових околности разликујемо оне које се препознају приликом коришћења неких ситуација које олакшавају или указују на посебну безобзирност користећи болест жртве или неке ситуације попут поплаве, земљотреса и слично. Када су малолетна лица у питању, онда је стање такво да су она још подложнија утицају многих околности, које на крају воде ка извршењу кривичног дела. Управо су малолетна лица подобна за манипулисање и подстрекавање на противправна понашања која могу бити кажњива. Између осталог, не треба занемарити чињеницу да се у новије време са кривичноправног и криминолошког аспекта заговара идеја да се приликом одмеравања казне узме у обзир и допринос жртве извршењу кривичног дела.²²

Ранији живот и личне прилике учиниоца су две субјективне околности које суд узима у обзир пре извршеног кривичног дела, а тичу се личности малолетног учиниоца и његовог односа према друштвеним и моралним правилима у животу. Важно је напоменути да се ове околности имају узети у обзир само у оној мери у којој су оне од значаја за извршено кривично дело. Када је реч о ранијем животу малолетника, онда се у поступку одмеравања долази до одређених сазнања у вези са извршеним кривичним делом, односно да ли је у питању само једна случајност или се дело појављује као резултат дуже васпитне запушености малолетника. У ствари, овде се утврђује да ли је малолетник већ раније вршио кривична дела и у којој мери, као и да ли постоји склоност ка чешћим и озбиљнијим недозвољеним понашањима.²³

Држање учиниоца после учињеног кривичног дела, а нарочито његов однос према жртви, као и друге околности које се односе на лич-

²¹ Д. Атанацковић, *Критеријуми одмеравања казне*, Београд 1975, 101.

²² З. Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Београд 2010, 206.

²³ Б. Цвјетко, „Законска и судска политика кажњавања малолетника и млађих пунољетника казном малолетничког затвора“, *Хрватски љетопис за казнено право и праксу* 2/2004, 844.

ност учиниоца употпуњују општу оцену његове личности. У оквиру ове околности можемо разликовати две подгрупе ситуација, које се најпре тичу односа учиниоца (малолетника) према учињеном кривичном делу, као и односа малолетника према жртви, тј. оштећеном. У вези с тим, кроз држање учиниоца одражава се његов став према извршеном делу у смислу стварног и искреног кајања, гриже савести и слично. Однос малолетника према учињеном делу цениће се на основу његовог укупног понашања и тиме ће се увидети да ли је малолетник свестан свог друштвено неприхватљивог понашања или се саглашава са својим учињеним поступцима. У случају да је малолетник признао учињено дело, ако је признање искрено, за суд је то довољна чињеница да ову околност узме у обзир као олакшавајућу.²⁴

Наиме, из изложеног се може закључити да се набројане опште околности (степен кривице, јачина угрожавања или повређивања заштићеног добра) понављају, јер су већ предвиђене као услов за изрицање казне малолетничког затвора у чл. 28 ЗОМУКД. На тај начин, висок степен кривице одговара општој околности степену кривице, а тежина кривичног дела – јачини угрожавања или повређивања заштићеног добра. Затим, прописане опште околности које се тичу ранијег живота и личних прилика малолетника могу бити једна околност, јер се ради о међусобном преплитању и стварању одређених потешкоћа у судској пракси. Питање је и колико суд заиста узима у обзир све набројане опште околности приликом одмеравања ове казне, имајући у виду да посебно мора ценити степен зрелости малолетника и време које је потребно за његово васпитавање и стручно оспособљавање.

Велика бројност прописаних посебних и општих услова ствара ситуације у којима суд тешко да може правилно одмерити, утврдити висину казне малолетничког затвора и уједно остварити сврху кажњавања. Како се говори о једној казни посебног временског трајања од шест месеци до пет година, изузетно и десет, као и све друге наведене њене карактеристике, тако би требало поједноставити поступак одмеравања избором најважнијих олакшавајућих и отежавајућих околности. Тежиште треба ставити на оне околности које се управо тичу личности малолетника и извршеног кривичног дела, а не на понављање већ предвиђених услова приликом кажњавања. Преузимањем једне опште одредбе чл. 54 важећег Кривичног законика, која се у првом реду односи на пунолетне учиниоце, није најбоље законско решење када су у питању малолетници. Посебну пажњу од стране законодавца захтевало би одговарајуће преиспитивање прописаних општих околности које би у

²⁴ Љ. Лазаревић, М. Грубач, 77.

правом смислу речи могло да задовољи правну природу и циљеве казне малолетничког затвора.

Напоследку, сматрамо да је интервенција законодавца неопходна у смислу измена и изоствљања појединих општих, како субјективних, тако и објективних околности које су већ предвиђене код услова изрицања казне, при чему се мора имати у виду да све наведене околности одговарају сврси кажњавања и личности малолетника у првом реду

4. ЗАКЉУЧАК

Одмеравање казне је институт који у савременом кривичном законодавству подразумева одређивање врсте и висине казне која се изриче учиниоцу за извршено кривично дело. Прописивање казне је утврђивање граница кажњавања сагласно начелу кривице, где се приликом одмеравања казне узимају у обзир све околности како би се учиниоцу изрекла казна која по врсти и тежини одговара тежини учињеног кривичног дела. Различите околности и посебна својства извршиоца често захтевају различито санкционисање једног истог кривичног дела и тако се правилним избором кривичне санкције долази до основног облика кривичноправне принуде којим се најбоље остварује сврха казне. Између осталог, најзначајнија делатност суда јесте управо избор и одмеравање кривичне санкције чиме се с једне стране окончава кривични поступак, док с друге се остварује заштитна функција кривичног права.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Атанацковић, Драгољуб, *Критеријуми одмеравања казне*, Просвета, Београд 1975;
2. Дракић, Драгиша, *О кривичној одговорности малолетника*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Нови Сад 2010;
3. Лазаревић, Љубиша, *Положај младих пунолетника у кривичном праву* (дисертација), Универзитет у Београду, Београд 1963;
4. Лазаревић, Љубиша, Грубач, Момчило, *Коментар Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица*, Јустинијан, Београд 2005;
5. Laubenthal, Klaus, Baier, Helmut, Nestler, Nina, *Jugendstrafrecht*, 2 Auflage, Würzburg 2010;
6. Милошевић, Никола, „Малолетнички затвор“, *Југословенска ревија за криминологију и кривично право* 3/2000;
7. Милошевић, Никола, „Избор и одмеравање санкција према малолетницима“, *Правни живот* 9/2011;

8. Милошевић, Никола, „Малолетнички затвор, законодавство и судска пракса“, *Правни живот* 9/2002;
9. Перић, Обрад, *Малолетнички затвор*, Привредна штампа, Београд, 1979;
10. Перић, Обрад, *Кривичноправни положај малолетника са посебним освртом на југословенско и француско право*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд 1975;
11. Радуловић, Љиљана, *Малолетничко кривично право*, Правни факултет, Београд 2010;
12. Стојановић, Зоран, *Кривично право – општи део*, Правна књига, Београд 2010;
13. Срзентић, Никола, Стајић, Александар, Лазаревић, Љубиша, *Кривично право – општи део*, Савремена администрација, Београд 1996;
14. Соковић, Снежана, Бејатовић, Станко, *Малолетничко кривично право*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке, Култура принт, Београд 2010;
15. Цвјетко, Божица, „Законска и судска политика кажњавања малолетника и млађих пунољетника казном малолетничког затвора“, *Хрватски љетопис за казнено право и праксу* 2/2004;
16. Чејовић, Бора, *Кривично право – општи део*, Досије, Београд 2007.

Правни прописи

1. Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, *Службени гласник Р. Србије*, бр. 85/05.

Assistant Dragan Blagić, LL.M.

Faculty of Law, University of Priština with temporary seat
in Kosovska Mitrovica

ENFORCEMENT AND SENTENCING JUVENILE PRISON

Summary

General rules on sentencing juvenile detention refer to all those circumstances that influence the sentence, firstly, in the context of its overall minimum and maximum general, and within the limits prescribed punishment for an offense. The use of mitigating and aggravating circumstances, in addition to specific, causes the minor offender in determining take into account all the circumstances surrounding that may affect the sentence to be lower or higher. One circumstances affecting juvenile offender to impose a more lenient sentence within the general minimum and maximum overall juvenile prison, called mitigating circumstances while affecting to impose stricter punishment as an aggravating.

All of mentioned circumstances are those that re the most common, the most typical and that, objectively speaking, the most significant factors in determining the penalties in general and juvenile prison. In this regard, it is necessary to expose how and what significance given the circumstances in sentencing juvenile prison, in order to finally achieve the proper purpose of punishment.

Key words: *Juvenile prison; Sentence; Juvenile offender.*